

Секція: Фінансово-кредитна система України: євроінтеграційний аспект.

Кошельок Г.В.
к.е.н, доцент,
Одеський національний економічний університет
Малікова І.П.
ст. викладач,
Одеський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету,
м. Одеса, Україна

КІЛЬКІСНІ ТА ЯКІСНІ ОЦІНКИ РІВНЯ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Соціально-економічний розвиток будь-якої країни світу визначається досягнутим рівнем і якістю життя населення. Держава може успішно розвиватися тільки за умови, якщо її економічна політика спрямована на поліпшення рівня і якості життя громадян, розширення їх можливостей формувати власне майбутнє. Рівень життя населення – це одна з найважливіших та дуже складних соціальних категорій, що формується під впливом взаємодії всіх суб'єктів економічних відносин. Його підвищення має бути пріоритетним напрямом державної соціально-економічної стратегії. Кількісні і якісні оцінки рівня життя населення необхідні для практичного забезпечення ефективного управління соціально-економічними процесами та порівняння рівнів життя різних суспільних верств.

Головним завданням статистичного вивчення у даному питанні є здобуття об'єктивних оцінок реального рівня життя населення за конкретні періоди часу та виявлення тенденцій їх змін. Основним показником, який офіційно використовується фахівцями ООН для зіставлення оцінки рівня і якості життя населення, є індекс людського розвитку (ІЛР). Він являє собою інтегральну оцінку трьох складових компонентів, що характеризують довголіття, рівень освіти і доходів населення країн світу.

Центральне місце при вивченні цих складових оцінок приділяється диференціації населення за рівнем доходу. Найважливішим інструментом

аналізу соціально-економічної диференціації населення є побудова розподілу населення за рівнем середньодушового грошового доходу, що дозволяє проводити порівняльну оцінку добробуту окремих груп населення. Статистичні характеристики рядів розподілу дозволяють встановити ступінь нерівності у розподілі доходів між окремими сукупностями домашніх господарств і населення, відслідковувати динаміку диференціації доходів у часі.

На жаль, вітчизняна статистика не має відповідних відомостей з генеральної сукупності. Тому розподіл населення країни з середньодушового доходу моделюється на основі вибірових обстежень. З метою дослідження рівня життя різних соціальних груп населення Державна статистична служба України щорічно проводить вибірове обстеження домогосподарств. У 2017р. було проведено обстеження 8 тис. домогосподарств. Розподіл населення України за окремими характеристиками середньодушового загального доходу у місяць за декілька останніх років наведений у таб. 1.

Таблиця 1

Окремі характеристики диференціації життєвого рівня населення України [1]

Показники	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Середній розмір законодавчо встановленого прожиткового мінімуму (у середньому на одну особу в місяць, грн)	1176,0	1227,3	1388,1	1603,7
Частка населення України із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими законодавчо встановленого прожиткового мінімуму, у % до загальної чисельності	8,6	6,4	3,8	2,4
Середній розмір фактичного прожиткового мінімуму (у середньому на одну особу в місяць, грн)	1357,6	2257,0	2646,4	2941,5
Частка населення України із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактичного прожиткового мінімуму, у % до загальної чисельності	16,7	51,9	51,1	34,9

Джерело: складено авторами на основі [1]

Фактичний розмір прожиткового мінімуму на одну особу розраховує щомісяця Міністерство соціальної політики України для спостереження за динамікою рівня життя в Україні на основі статистичних даних про рівень споживчих цін [2].

Як показують дослідження стає помітною позитивна тенденція до зниження частки населення із середньодушовими доходами нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму в середньому за місяць. У 2016 р. порівняно з 2015 р. частка населення даної групи зменшилась на 2,6 в. п., а у 2017 р. по відношенню до попереднього року на 1,4 в.п. і склала 2,4 %. Однак високою залишається частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими фактичного прожиткового мінімуму. У 2017 р. даний показник зменшився в 1,46 разів порівняно з попереднім роком, але, як і раніше, залишається дуже високим, тобто у 34,9 % населення України у 2017 році середньодушовий еквівалентний загальний дохід у місяць не перевищував 2941,5 грн.

Ключовою складовою доходів населення є заробітна плата. Тому доцільно розглянути, які тенденції відбуваються в Україні з даним показником за останні роки. Динаміка заробітної плати в Україні наведена у таб. 2.

Таблиця 2

Динаміка заробітної плати в Україні за 2011-2017 р.р.

Показники	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Середньомісячна номінальна заробітна плата, грн.	2648	3041	3282	3480	4195	5183	7104
Темп зростання середньомісячної номінальної заробітної плати, у % до попереднього року	117,7	114,8	107,9	106,0	120,5	123,6	137,1
Темп зростання середньомісячної реальної заробітної плати, у % до попереднього року	108,7	114,4	108,2	93,5	79,8	109,0	119,1
Середньомісячна номінальна заробітна плата за окремими видами економічної діяльності, грн.:	5433	6077	6326	7020	8603	10227	12865
- фінансова та страхова діяльність							
- промисловість	3119	3497	3774	3988	4789	5902	7631
- освіта	2077	2532	2696	2745	3132	3769	5857

Джерело: складено авторами на основі [1]

До 2014 року темп зростання реальної заробітної плати був практично на рівні зростання номінальної заробітної плати. Різко змінилась картина починаючи з 2014 року. Якщо розглядати динаміку номінальної заробітної плати, то можливо стверджувати про її постійне зростання, але, на жаль,

населення не відчуває цього з причини значного зростання рівня цін на товари та послуги, що особливо спостерігається у останні роки. Так у 2015 р. не дивлячись на зростання номінальної заробітної плати на 20,5 %, реальний її розмір знизився на 20,2 %.

Починаючи з 2016 р. ми спостерігаємо тенденцію поступового зростання як номінальної, так й реальної заробітної плати. Однак у доларовому еквіваленті середня заробітна плата в Україні упала з 408 дол. США у 2013 р. до 267 дол. у 2017 р. Для порівняння середня заробітна плата у Польщі у 2017 р. складала 1130 доларів, а це у 4,2 разів вище ніж в Україні [3].

Якщо провести диференціацію заробітної плати за окремими видами економічної діяльності, то також варто відмітити значне розшарування. На жаль, середня заробітна у сфері освіти нижче, ніж середня по країні. Так, в 2017р. середня заробітна плата у сфері освіти була менше у 1,2 разів, ніж середня по країні та у 2,2 рази менше, ніж у фінансової та страхової діяльності, а саме за даним видом економічної діяльності спостерігається найвищий рівень заробітної плати.

У період інтеграції України у Європейський Союз однією з головних цілей і основних пріоритетів у формуванні сучасної соціально-економічної політики держави повинно стати підвищення кількісних та якісних оцінок рівня життя населення.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ukrstat.gov.ua
2. Закон України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 р. № 966-ХІV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T990966.html
3. Праздников М. Порог бедности по-украински [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.net/society/10024901-porog-bednosti-po-ukrainski.html>